

เป็นจิตที่ว่างเปล่าเหมือนจิตเด็กที่เพิ่งเกิดมาใหม่ๆ ซึ่งนี่ก็แสดงถึงความจริงว่า จิตใจของเรา
นี้ต้องอาศัยสิ่งอื่นเพื่อมาปรุงแต่งหรือทำให้เกิดขึ้น เมื่อจิตใจต้องอาศัยสิ่งอื่นมาปรุงแต่งหรือ
ทำให้เกิดขึ้น ก็แสดงว่าจิตใจของเรานี้ไม่ได้เป็นตัวคนที่แท้จริง ที่จะเป็นตัวคนที่แท้จริงของ
เราได้

อีกอย่างการที่จิตจะคิดได้ จิตก็ต้องอาศัยข้อมูลที่สมองบันทึกไว้ มาประมวลผลให้
เกิดการคิด ถ้าไม่มีข้อมูลที่สมองบันทึกไว้ จิตก็จะคิดไม่ได้ ซึ่งนี่ก็แสดงถึงความจริงว่า จิตใจ
ของเรานี้ต้องอาศัยสิ่งอื่นเพื่อมาปรุงแต่งหรือทำให้มันเกิดขึ้นมา เมื่อจิตใจต้องอาศัยสิ่งอื่น
มาปรุงแต่งหรือทำให้เกิดขึ้น ก็แสดงว่าจิตใจของเรานี้ไม่ได้เป็นตัวคนที่แท้จริง ที่จะเป็น
ตัวคนที่แท้จริงของเราได้

อีกอย่างเมื่อ เวลาที่ร่างกายหลับสนิทและไม่ฝันนั้น จิตใจก็จะไม่มี แต่เมื่อร่างกาย
ตื่นขึ้นมา จิตใจจึงค่อยเกิดขึ้นมา ซึ่งนี่ก็แสดงถึงการเกิดและดับของจิต ซึ่งการเกิดและดับ
นั้นก็คือลักษณะของความไม่เที่ยง ซึ่งนี่ก็แสดงถึงความจริงว่า จิตใจของเรานี้เป็นสิ่งที่ไม่
เที่ยง เมื่อจิตใจเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง ก็แสดงถึงว่าจิตใจของเรานี้ไม่ได้เป็นตัวคนที่แท้จริง ที่จะเป็น
ตัวคนที่แท้จริงของเราได้

จากเหตุผลและความจริงทั้งหมดที่เราได้พิจารณามานั้น ก็ทำให้เราเข้าใจได้
ว่า “จิตใจที่เป็นตัวตนของเราจริงๆ ที่เป็นอมตะและไม่มีภาวะที่ต้องทนนั้น” ไม่มีอยู่
จริง เพราะจิตใจก็ต้องอาศัยร่างกายเพื่อเกิดขึ้นมาเสมอ และจิตใจก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง
รวมทั้งยังมีภาวะที่ต้องทนอีกด้วย ซึ่งนี่คือความจริงที่เราต้องยอมรับ (ถ้าไม่ยอมรับความ
จริงก็จะไม่พบความจริง) เมื่อเรายอมรับความจริงนี้แล้ว เราจึงจะเกิดปัญญาขั้นเข้าใจขึ้นมา
ได้ และต่อไปเราจะทดลองนำเอาความเข้าใจนี้มาปฏิบัติร่วมกับสมาธิ เพื่อพิสูจน์ว่า
หลักการที่เราศึกษามาทั้งหมดนี้ จะใช้ดับทุกข์ของจิตใจได้จริงหรือไม่กันต่อไป

สรุปบทนี้ทำให้เราเข้าใจได้ว่า “จิตใจที่เป็นตัวตนของเราจริงๆ ที่เป็นอมตะ และ
ไม่มีภาวะที่ต้องทนนั้น” ไม่มีอยู่จริง

ที่ทำให้เกิดผล ส่วนเหตุที่เหลือทั้งหมด คือ “ไม่มีจิต เทียน ออกซิเจน และอุณหภูมิที่
พอเหมาะ” นั้น เรียกว่าเป็น ปัจจัย ที่หมายถึง สิ่งสนับสนุน แต่เรามักไม่กล่าวถึงปัจจัย
เพราะเรารู้ๆ กันอยู่แล้ว ดังนั้นเราจึงมักพูดสั้นๆ ว่า “เหตุทำให้เกิดผล” เท่านั้น เช่น ตัวเราทำ
ให้เกิดแสงสว่าง เป็นต้น แต่ถ้าจะพูดให้ชัดเจนและครบถ้วนก็ต้องพูดว่า “เหตุและปัจจัยทำ
ให้เกิดผล” เช่น มีตัวเราเป็นเหตุและมีไม้ขีด เทียน ออกซิเจน และอุณหภูมิที่พอเหมาะเป็น
ปัจจัย มาร่วมกันทำให้เกิดแสงเทียนขึ้นมา เป็นต้น ซึ่งเราก็คงต้องเข้าใจจุดนี้เอาไว้ด้วย

สรุป บทนี้เป็นการทำความเข้าใจว่า สิ่งสูงสุดที่นักวิทยาศาสตร์ยอมรับนั้นคือ
ธรรมชาติ โดยธรรมชาติมีกฎสูงสุดอยู่กฎหนึ่ง ที่บังคับทุกสิ่งทุกอย่างเอาไว้ว่า “ทุกสิ่ง
ที่เกิดขึ้น ต้องมีเหตุมาทำให้เกิดขึ้น”

บทที่ ๕ ธาตุพื้นฐานของธรรมชาติ

ธรรมชาติที่เราพบเห็นกันอยู่ทุกวันจนเราเห็นเป็นเรื่องธรรมดาเป็นเรื่องสูงที่สุด
ที่เทียบได้กับพระเจ้าของศาสนาที่เชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติเป็นสิ่งสูงสุด คือธรรมชาตินี้เองที่
สร้างทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นมา รักษาทุกสิ่งทุกอย่างเอาไว้ และทำลายสิ่งต่างๆ ไปเมื่อถึงเวลา โดย
การสร้างของธรรมชาตินั้น ก็ทำได้โดยการใช้เหตุมาทำให้เกิดสิ่งทั้งหลายขึ้นมา โดย
ธรรมชาติจะมี วัตถุประสงค์ ๔ อย่าง ที่เป็นธาตุพื้นฐานในการทำหรือสร้างให้เกิดสิ่งทั้งหลาย
ขึ้นมาในโลกและในจักรวาล โดยธาตุพื้นฐานทั้ง ๔ นี้ก็ได้แก่ คือ (๑) ธาตุดิน คือของแข็ง
(๒) ธาตุน้ำ คือของเหลว (๓) ธาตุไฟ คือความร้อน และ (๔) ธาตุลม คือก๊าซ

ที่สำคัญก็คือเมื่อทั้งธาตุพื้นฐานทั้ง ๔ นี้ ได้ร่วมกันทำให้เกิดวัตถุประสงค์หนึ่ง
(คือโปรตีน) ขึ้นมาแล้ว เมื่อมีความเหมาะสม วัตถุประสงค์นี้จะเกิดไฟฟ้าอ่อนๆ ขึ้นมาใน
เนื้อเยื่อของวัตถุประสงค์นี้ ซึ่งไฟฟ้าอ่อนๆ นี้เอง ที่ทำให้วัตถุประสงค์นี้เกิดการรับรู้สิ่งต่างๆ ที่มา
สัมผัสมันได้ ซึ่งการรับรู้นี้เองที่เป็นพื้นฐานทำให้เกิด จิตใจ ของสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย คือ พืช
สัตว์ และมนุษย์ ขึ้นมาในโลก